

8.Sınıf TC İnkılap Tarihi Konu Özetleri

1.Ünite : Bir Kahraman Doğuyor

1.Bölüm : Avrupa'daki Gelişmeler ve Osmanlı Devleti

a. Güçlü Avrupa'nın Temelleri

20. yüzyıl başlarında sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal alanlarda etkili olan güçlü bir Avrupa ortaya çıktı. Güçlü Avrupa'nın doğuşunda daha önce yaşanan gelişmelerin etkileri çok yüksektir.

1. Coğrafi Keşifler

15. yüzyıldan itibaren gerçekleşen coğrafi keşifler sonucunda dünyanın bilinmeyen birçok bölgesi tanındı. Keşfedilen bu yerlerden Avrupa'ya bol miktarda altın ve gümüş madeni taşındı. Ülkelerin ekonomileri açısından değerli olan bu madenler, Avrupa'da bollaşınca buradaki devletlerin birçoğu zenginleşti ve sermaye birikimi elde ettiler.

2. Rönesans ve Reform

Coğrafi keşifler ve ticaret yollarının değişmesi ile zenginleşen Avrupa'da bilim ve sanat alanında *Rönesans*, din alanında ise *reform hareketi* gerçekleşti. 16. yüzyılda bilim, kültür ve sanat alanında yaşanan Rönesans Dönemi, Avrupa'da bilimsel gelişmelerin temelini attı. Avrupa'da yaşanan reform hareketi, insanların sosyal yaşantılarını etkiledi. Bilime verilen değeri ön plana çıkararak dinin etkisinde olmayan, özgür bir araştıma ortamının oluşmasına katkı sağladı. Ayrıca reform hareketleri sonucunda Avrupa'da deney ve gözleme dayanan bilimin önü de açılmış oldu.

3. Aydınlanma Çağı

18. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan ve her konuda akla öncelik tanıyan düşünce sistemine aydınlanma, bu düşünce sisteminin etkisiyle bilim ve felsefede büyük gelişmeler olduğu bu yeni döneme *Aydınlanma Çağı* denmiştir. Bu dönemde Avrupa'da bazı aydınlar, yazdıkları eserlerle toplumu, devlet olgusu ve yönetim biçimleri konularında aydınlattılar. Aydınlanma çağının sonucu olarak bilim, sanat, edebiyat, siyaset ve sosyal alanlarda önemli eserler verildi. Yaşanan bu bilimsel ve teknolojik gelişmeler Sanayi İnkılabı'nın temellerini oluşturdu.

4. Fransız İhtilali

1789 tarihinde yaşanan Fransız İhtilali, tüm dünyada eşitlik, adalet, bağımsızlık ve milliyetçilik düşüncelerinin doğmasına ve yayılmasına ortam hazırladı. Bu durumdan en çok etkilenenler ise Osmanlı Devleti ile Avusturya - Macaristan İmparatorluğu gibi çok uluslu devletler oldu. Bu devletlerin egemenliğinde yaşayan milletler, milliyetçilik düşüncesi doğrultusunda bağımsızlıklarını kazanmak için mücadeleye giriştiler. Böylece çok uluslu bu devletler dağılma sürecine girmeye başladı.

5. Sanayi İnkılabı

İngiltere'de başlayan sanayileşme daha sonra diğer Avrupa ülkelerinde de hızla yayıldı. Sanayileşen ülkelerde fabrikalar çoğaldı. Buna bağlı olarak üretim arttı, bol ve ucuz mal üretimi sağlandı. Bununla birlikte sanayileşen ülkeler için ham madde kaynakları ve yeni

pazarlar bulmak önemli bir ihtiyaç ve sorun hâline geldi. Özellikle buğday, şeker pancarı ve pamuk (üç beyaz) ile petrol, kömür, demir (üç siyah) en önemli ham maddelerdi.

6. Sömürgecilik

Ham madde bulmak isteyen İngiltere, Hindistan ve Uzak Doğu'da etkinlik göstererek geniş sömürgeler elde etti. Güçlü bir donanmanın desteğine dayanan bu ticaret ve sömürgecilik etkinliği, İngiltere'yi büyük bir devlet konumuna getirdi.

b. 20. Yüzyıla Girerken Osmanlı Devleti

Osmanlı Devleti, kuruluşundan 18. yüzyıla kadar dünya devletleri arasındaki güçlü konumunu ve üstünlüğünü sürdürmeyi başardı. Fakat bu yüzyıldan sonra hem devlet içindeki hem de Avrupa'daki değişikliklerin etkisiyle gücünü kaybetmeye başladı. Ülkenin kötü yönetilmesi, üst üste yaşanan toprak kayıpları ve Avrupa'daki teknolojik gelişmelerin yeterince takip edilmemesi gibi olaylar Osmanlı gibi büyük bir devletin yıkılma sürecini daha da hızlandırdı.

Devletin kötü yönetimi, güç ve çıkar odaklarının oluşmasına yol açtı. Bu durum karışıklıklara ve düzensizliklere neden oldu. Devlet otoritesinin bozulması sonucunda sosyal, ekonomik ve askerî yapılanmada çöküş başladı.

Avrupa'da eğitim kurumları ve yöntemleri modernleştirilmiş, toplumun ihtiyaçlarına cevap verir hâle getirilmişti. Osmanlı Devleti'nde ise eğitim istenilen düzeyde geliştirilememiş ve modernleştirilememişti. Bu da toplumun teknolojik gelişmeler için gerekli olan bilgi ve yöntemleri kazanmasını olumsuz etkiliyordu. Osmanlı Devleti, uzun süre Batı'nın diplomasi yöntemlerine de ilgi göstermemişti. Bunun sonucunda sınırları dışında gelişen olayları gerektiği biçimde izleyememiş, Avrupa devletlerinin kendisi hakkındaki politikalarını doğru olarak öğrenememişti. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin devletler arası ilişkilerde iyi bir dış politika oluşturamamasına zemin hazırladı.

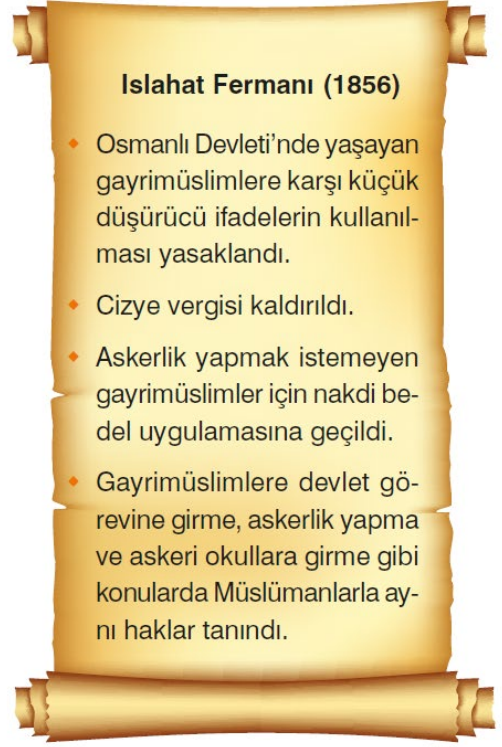
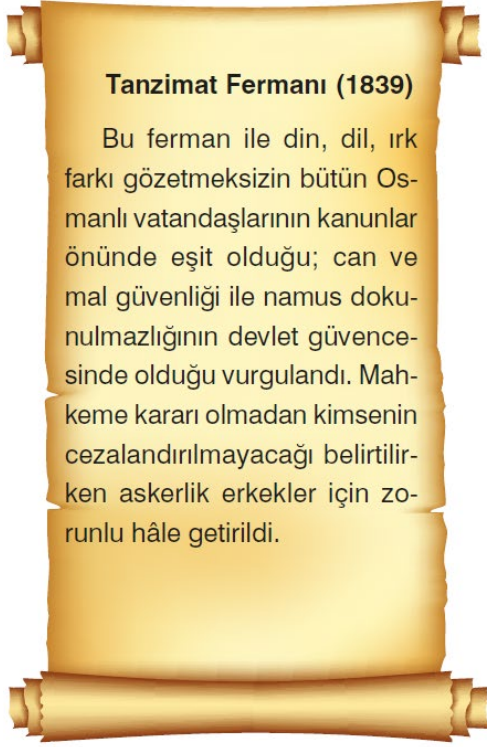
Osmanlı toplumu, Avrupa'da gerçekleşen Sanayi İnkılabı sonucunda ortaya çıkan teknolojik, ekonomik ve bilimsel gelişmelere de kapalı kalmıştı (Görsel 1.2). Bu sebeple Avrupa'daki gelişmeler halk tarafından yeteri kadar izlenemedi.

Elbette Osmanlı Devleti'nin bu zor günlerine çözüm arayan bazı devlet adamları da oldu. Osmanlı Devleti'nin yönetiminde söz sahibi olan bu kişiler, devletin kötü gidişatının sebebini ilk olarak askerî alandaki teknolojik eksikliklerde aradılar. Çünkü 18. yüzyılda askerî yenilgiler ve toprak kayıpları büyük oranda artmıştı. Bu sebeple Avrupalı devletlerin askerî alanda daha üstün ve güçlü olduğunu kabul eden Osmanlılar, "Batılılaşma hareketleri" adı verilen birtakım yeniliklere giriştiler. Fakat Batılı anlamda gerçekleştirilen bütün askerî yeniliklere rağmen devletin gerilemesi durdurulamadı. Böylece Osmanlı Devleti'ndeki çöküşün sadece askerî alanda yapılan yeniliklerle önlenemeyeceği ortaya çıktı.

Osmanlı Devleti'ni içine düştüğü zor durumdan kurtarmak, azınlıkların ayaklanmalarını ve devletin dağılmasını önlemek amacıyla bazı ıslahat hareketlerine girişildi. II. Mahmut (Görsel 1.3), toplumu ilgilendiren tüm alanlarda yenilikler yapmaya çalıştı. II. Mahmut'tan sonra **Tanzimat Fermanı** (3 Kasım 1839) ve **Islahat Fermanı** (18 Şubat 1856) gibi hukukî yenilikler gerçekleştirildi. Fakat, bu fermanlar da Osmanlı Devleti'ndeki kötü gidişi durdurmaya yetmedi.

Unutmayınız

Osmanlı Devleti'nde ilk kez II. Mahmut Dönemi'nde ilköğretim, kız ve erkek çocukları için sadece İstanbul'da zorunlu ve parasız hâle getirildi.

19. yüzyılın başından itibaren Osmanlı Devleti'nde yaşayan azınlıklar, Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı milliyetçilik düşüncesinin etkisi ve Avrupa devletlerinin desteği ile ayaklandılar. Bu ayaklanmalar sonucunda devlet daha da zayıfladı. Sırp, Yunanlar, Karadağlılar ve Bulgarlar gibi Balkan milletleri bağımsızlık kazanarak Osmanlı Devleti'nden ayrıldılar.

Tanzimat'ın ilanından sonra Avrupa'ya giden öğrenciler, burada yönetimde kralın yanında bir de halk tarafından seçilen meclis bulunduğunu gördüler. Ülkeye dönen ve Jön Türkler (Genç Osmanlılar) olarak bilinen bu kişiler, Meşrutiyet adı verilen bu yönetim biçiminin Osmanlı Devleti'nde de uygulanmasını istediler. Meşrutiyet ilan edilirse devletin dağılması önlenebilirdi. Bu düşünce çerçevesinde, meşrutiyet ilan edilecek, anayasa yürürlüğe girecek ve Osmanlı Mebusan Meclisi kurulacaktı.

Aydınlara meşrutiyeti ilan edeceğine söz veren II. Abdülhamit, padişah olunca sözünü tutarak meşrutiyeti ilan edip Anayasayı (Kanun-ı Esasi) uygulamaya koydu (1876). Fakat ilk Osmanlı Mebusan Meclisi toplandıktan kısa bir süre sonra II. Abdülhamit, Osmanlı-Rus Savaşı'nın (1877 - 1878) getirdiği karışık ortamı bahane ederek meşrutiyet yönetimine son verdi. Osmanlı Mebusan Meclisini de anayasanın verdiği yetkiye dayanarak kapattı ve anayasayı askıya aldığını bildirdi.

II. Abdülhamit'in Mebusan Meclisini kapatmasında etkili olan sebeplerden biri de Mebusan Meclisinde görev yapan azınlık vekillerinin tutumuydu. Çünkü bu azınlık vekilleri savaş sırasında ülke yararına alınacak karar ve yasalara engel olmaya çalışıyorlardı.

II. Abdülhamit'in meşrutiyeti kaldırmasına tepki olarak Genç Osmanlılar adındaki bir grup aydın, **İttihat ve Terakki Cemiyeti**'ni kurdu (1889). Bu cemiyet üyeleri, meşrutiyeti tekrar ilan ettirebilmek için ülke içinde ve dışında çalışmalara başladılar. Baskılar karşısında II. Abdülhamit meşrutiyet yönetimini tekrar ilan etmek zorunda kaldı (1908).

Unutmayınız

Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyet Dönemi'nde Mithat Paşa tarafından ilk defa sivil bir anayasa hazırlanmıştır. Kanun-ı Esasi adındaki bu Anayasa, meclis kararı ve padişah onayı ile yürürlüğe girmiştir.

1.4

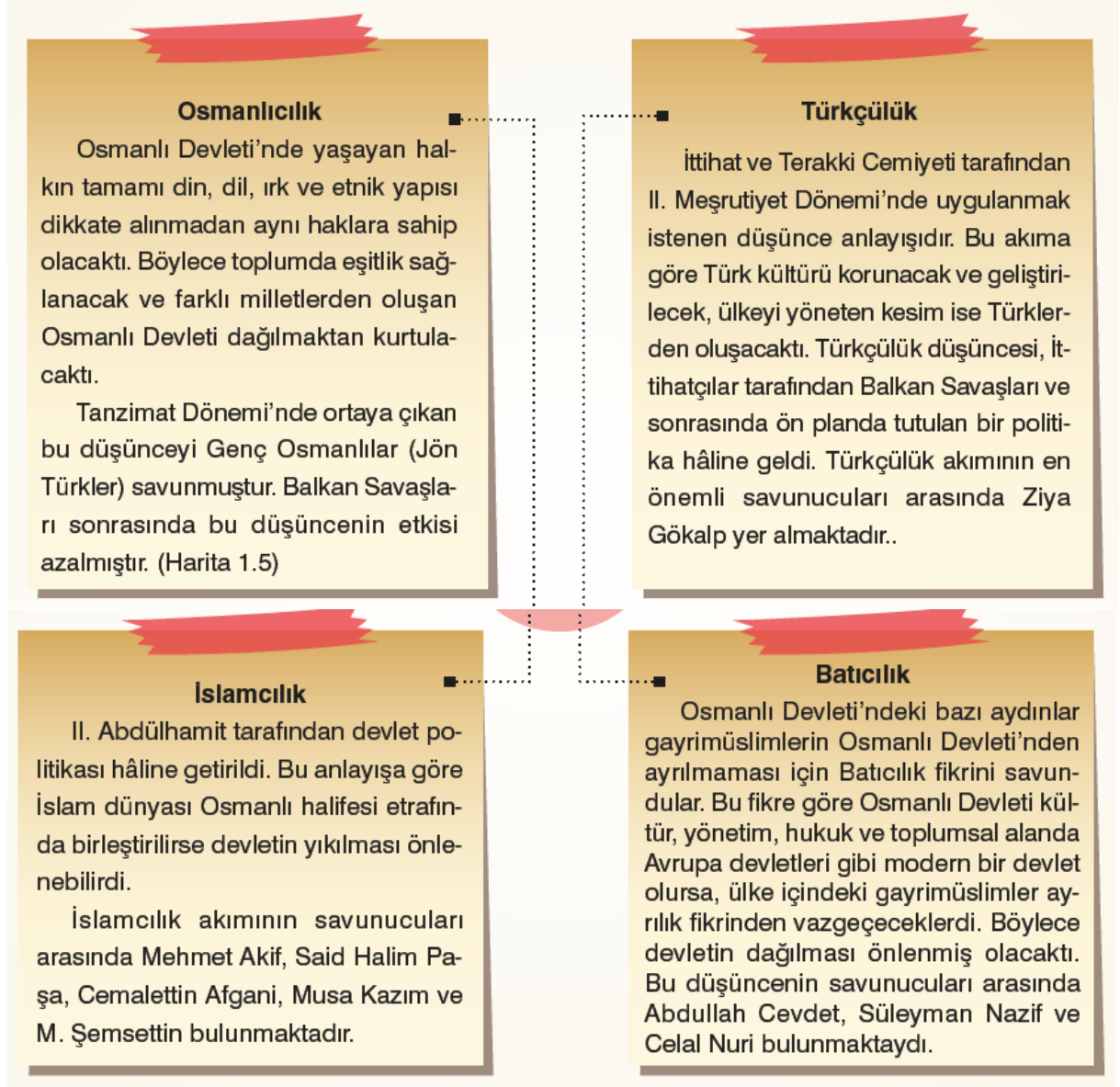
Meşrutiyetin ilanı adına basılan bir kartpostal, 1908 (Üzerinde "Çok yaşa vatan, çok yaşa millet, çok yaşa özgürlük" yazıyor.

1.5 Harita: Osmanlı Devleti ve Avrupa devletlerinin sınırları - 1913

c. Düşünce Akımları

Osmanlı Devleti'ni içinde bulunduğu zor durumdan kurtarmak isteyen bazı devlet adamları ve aydınlar birbirinden farklı düşünceler ortaya koydular. Bu düşünce akımlarının bazıları şunlardı:

Selanik, 19. yüzyıl sonlarında canlı bir ticarete ve işlek bir limana sahip Osmanlı toprağı olan Makedonya'nın en gelişmiş kentiydi. Burası, Osmanlı Devleti'nin Batı'ya açılan kapısı niteliğindedi. Avrupa ile demir yolu bağlantısı vardı. Selanik'in deniz ve demir yolu bağlantısına sahip olması, ticaret merkezi oluşu, çeşitli dinî ve etnik yapısı, şehirde birden çok kültürün bir arada yaşadığı özgür bir ortam oluşturmuştu. Bu özgür ortamda çeşitli fikir akımları kolayca yayılıyordu. Şehir, Avrupa tesirine açık olduğundan birçok kültüre ev sahipliği yapmakta idi. Şehirde haberleşme için postane bulunduğu gibi çeşitli Avrupa devletlerinin gazeteleri de satılıyordu. Çeşitli din, dil ve düşüncede insanların kaynaştığı bir şehir olan Selanik, farklı kültürlerin bir arada bulunmasıyla da dikkat çekiyordu. Şehirde Türk okullarının yanında pek çok yabancı okul da yer alıyordu. Ayrıca şehirde Türk basın hayatı da oldukça canlıydı. Bu

canlılığa, şehirdeki gayrimüslimler de gazete ve dergilerle katılıyordu. Burası Balkan Savaşları'na kadar Türk aydınlarının ve gençlerinin belli başlı düşünce ve hürriyet merkezi hâline gelmişti.

Çocukluğunu böyle bir kent ortamında geçiren Mustafa Kemal, genç yaşta farklı toplumları, kültürleri, yaşam biçimlerini ve inançları tanıma fırsatı buldu. Ayrıca yeni düşünce akımlarına açık olan bu ortamda, kendini geliştirmesini bildi.